

Az elhatárolódás diskurzusa:

A boszorkányidentitás megkonstruálásának stratégiai cigány vádlottak esetében

A magyarországi boszorkányperek kutatásában hiánypótló a másságrepresentáció kiemelése, az etnikailag különbözők, kulturálisan idegenek, beköltözők demonizálásnak vizsgálata¹ (Sz. KRISTÓF 2014). A periratokat a társadalmi működéssel kölcsönhatásban lévő diskurzusnak tekintem; előadásom középpontjában az áll, hogy egy cigányvajda és felesége ellen indított perben hogyan konstruálja meg a közösség a vádlottak boszorkányidentitását.

Az előadás kérdésfelvetése, hogy a boszorkányidentitás konstrukciója a tanúk narratívájában a kulturális alapú elkülönítés, azaz a különbségek hangsúlyozásának és demonizálásának formájában, vagy pedig a középmagyar boszorkányperekre inkább jellemző, személyközi konfliktusokkal érintkezésben lévő rontáselbeszéléseken keresztül jelenik-e meg. Feltételezem, hogy a vádlott cigányvajda és felesége kulturálisan elhatároltak a hatóságtól és a vallomástevőktől, ami a narratívákban azt eredményezi, hogy az etnikumhoz kapcsolódó szokások válnak az identitáskonstrukció boszorkánysággal asszociált elemeivé is – azaz a kulturális határok „világok közötti” határokká minősülhetnek.

Összehasonlítási lehetőség nyílik egy másik, feltehetően cigány pár ellen indított perrel is, amelyben a vallomástevők között is azonosíthatóak cigányok. Így eredményként mutatkozhat meg az esettanulmányokban annak megvilágítása, hogy a közösség és a vádlottak elkülönülése hogyan befolyásolja a narratívákat – azaz milyen elhatárolódási stratégiák jelennek meg a diskurzusokban eleve elhatárolt helyzetben, és milyenek szorosabb kapcsolatok esetében.

(AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-17-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT)

¹ Sz. KRISTÓF ILDIKÓ 2014. Boszorkányüldözés a kora újkori Magyarországon: kutatástörténet, eredmények, teendők – 2013-ban. In: KLANICZAY GÁBOR – PÓCS ÉVA szerk., Boszorkányok, varázslók és démonok Közép-Kelet-Európában. Balassi Kiadó, Budapest.